

AWARENESS FOR PEACE PREDICTOR OF MENTAL HEALTH HUMAN

ŚWIADOMOŚĆ NA RZECZ POKOJU PREDYKTOREM ZDROWIA PSYCHICZNEGO CZŁOWIEKA

ABSTRACT

The philosophy of man and his role for the community, of community and for the whole human family is the vital ground for the philosophy of law and organizing the state system. To understand the state of harmony with the environment by demanding the realization of higher-order needs as the spiritual values which take into account the acceptance of individual and group must accept the paradigm of multi-level and multiple planes.

Philosophy of law should develop a attribute-standard model of behavior which is also a reflection and an extension of the inner world of a man who will affirm the attitude of involvement in social issues beyond the individualistic dimension to higher values. Touching, taking over and organizing the external environment in the name of values, it will be possible the creation, development, and disintegration of the state of maladjustment become permanent determinants personal information which are at the same time the state of the dynamic world of transcultural. Pacifism, adherence to peace and respect the absolute value of the individual and the community in the form of a person's value and the value of community. They may materialize through the intervention of culture in the form of the idea of law which creates objective conditions for a democratic state.

STRESZCZENIE

Filozofia prawa winna wypracować model zachowania atrybutowo-normatywnego będącego jednocześnie odzwierciedleniem i przedłużeniem świata wewnętrznego człowieka, który pozwoli afirmować postawę zaangażowania w sprawy społeczne przekraczające wymiar indywidualistyczny na rzecz wartości wyższych. Dotykanie, przejmowanie i organizowanie otoczenia zewnętrznego w imię wartości będzie możliwe, gdy twórczość, rozwój, dezintegracja i stan nieprzystosowania staną się stałymi antecedensami osobowymi będącymi jednocześnie stanem dynamicznym świata transkulturowego.

Samodzielność egzystencjalna jednostki stanowiąca dobro samo w sobie oraz wartość centrowa w procesie uspołecznienia wiąże się nierozzerwalnie z relatywizmem, tolerancją oraz wieloświatopoglądowością.

Zasadniczą dymensją definiującą zdrowie psychiczne jest zdolność i umiejętność pokonywania i neutralizowania uwarunkowań psychospołecznych przez osobę. Jednostka zawiera w sobie określone dynamizmy pozwalające na kształtowanie psychiki za pośrednictwem „czynnika trzeciego”, który ma bezpośredni wpływ na środowisko wewnętrzne i zewnętrzne człowieka, a są nimi: samoświadomość, samopotwierdzenie oraz samowychowanie. Przetwarzanie świata duchowego i psychicznego jednostki przy udziale tych predyktorów zmierza w stronę harmonizacji swojego typu podstawowego kondycji zdrowia psychicznego przy uzupełnianiu go cechami innych.

KEYWORDS: *the state of freedom, mental health, mental hygiene, the paradigm of positive disintegration, the philosophy of the person, multi-dimensional realism evolutionary, crossing barriers, the ideal of peace, autonomy of the individual*

SŁOWA KLUCZOWE: *stan wolności, zdrowie psychiczne, higiena psychiczna, paradygmat dezintegracji pozytywnej, filozofia osoby, wielowymiarowy realizm ewolucyjny, przekraczanie barier, ideał pokoju, autonomia jednostki*

WPROWADZENIE

Filozofia człowieka i jego rola dla społeczności, wspólnotowości, a także dla całego rodu ludzkiego stanowi żywotny grunt dla filozofii prawa i organizowania się systemu państwa. Spoiwem, tworzywem łączącym te dwie materie przedmiotu poznania jest sfera racjonalizmu i sfera kondycji emocjonalno-wolitywnej jednostki. Ukierunkowanie na myślenie optymistyczne, odważne i kreatywne, ogarniające także głęboką wiarę w zasoby i potencjały rozwojowe osoby uznającej rozwój swojego środowiska wewnętrznego i zewnętrznego za wyraz sięgania do ideałów i realizowania wartości.

Ażeby zrozumieć stan harmonii człowieka z otoczeniem poprzez domaganie się urzeczywistnienia potrzeb wyższego rzędu jako duchowych uwzględniających akceptację wartości indywidualnych oraz grupowych, należy przyjąć paradygmat wielopoziomowości i wielopłaszczyznowości do ukazania tejże relacyjności.

Takie podejście metodologiczne pozwoli zobrazować dynamizm zmiany obrazu samoświadomości, samopotwierdzania i samowychowania jednostki w stronę integralnego rozwoju osobowościowego będącego stanem dojrzałości intelektualnej, emocjonalnej i uczuciowo-wolitywnej na rzecz dobra wspólnego.

Filozofia prawa, zgodnie z poglądami prof. M. Szyszkowskiej (Szyszkowska, 1989, s. 54), winna wypracować model zachowania atrybutywno-normatywnego będącego jednocześnie odzwierciedleniem i przedłużeniem świata wewnętrznego człowieka, który pozwoli afirmować postawę zaangażowania w sprawy społeczne przekraczające wymiar indywidualistyczny na rzecz wartości wyższych. Dotykanie, przejmowanie i organizowanie otoczenia zewnętrznego w imię wartości będzie możliwe, gdy twórczość, rozwój, dezintegracja i stan nieprzystosowania staną się stałymi antecedensami osobowymi będącymi jednocześnie stanem dynamicznym świata transkulturowego.

Samodzielność egzystencjalna jednostki stanowiąca dobro samo w sobie oraz wartość centrowa w procesie uspołecznienia wiąże się nierozzerwalnie z relatywizmem, tolerancją oraz wieloświatopoglądowością. Pełna odpowiedzialność jednostki za stan wolności i realizacji gwarancji rozwojowych struktur osobowościowych będzie możliwa, gdy w następstwie synergii i eklektyczności tych procesów wytworzy się koegzystencja uniwersalna w postaci idei, ideałów i wzorca mądrego prawa (Kaufman i in., 1987, s. 19 i n.). Jego treść będą stanowić trzy równoczesne dymensje stanowiące materialne zabezpieczenie dla jakości wzorca w postaci sprawiedliwości, celowości oraz bezpieczeństwa.

Pacyfizm, hołdowanie pokojowi i uszanowanie absolutnych wartości indywidualnych i supraindywidualnych w postaci wartości osoby oraz wartości wspólnotowości mogą urzeczywistnić się poprzez interwencję świata kultury w postaci idei prawa stwarzającej warunki obiektywne dla państwa demokratycznego.

Podstawowym środkiem wyzwalającym, a jednocześnie kontrolującym demokrację przed zwyrodnieniami i procesami degeneracji w stronę totalitaryzmu jest wspólnotowość jako cel i zarazem warunek rozwojowy osobowości jednostki przy wykorzystaniu potencjału dynamicznego, jakim jest dezintegracja pozytywna stanów emocjonalno-uczuciowych człowieka. Powinna ona stanowić przeciwwagę i odwrotność preferencyjną od postaw konsumpcyjnych i hedonizmu materialistycznego uznających wartość świata zewnętrznego.

Projektowany stan wolności w warunkach demokracji może być zrodzony poprzez świadomą rezygnację przez jednostkę i zbiorowość społeczną z niskich potrzeb, egoizmu, braku sensu życia oraz wprowadzenie relacji międzyludzkich i obywatelskich uznających jednostkę za podmiot, a nie przedmiot, za cel autonomiczny, a nie środek do celu przy jednoczesnym pozytywnym zagospodarowaniu na jego rzecz warunków środowiska zewnętrznego.

Osoba służąca ideałom, w tym wartości, jaką jest stan pokoju, to wzorzec, a jednocześnie obraz nowego człowieka jako osoby czynu, aktywnego społecznie i politycznie. Tylko myślenie oparte na holistycznym podejściu do jednostki, przy równoczesnym uznaniu jej za obywatela państwa, a także za przedstawiciela rodu ludzkiego, pozwala traktować obiektywnie człowieka jako podmiot prawa, a zarazem jego twórcę (Beers, 1948, s. 23 i n.).

Rozpatrywanie osoby jako bytu psychofizycznego wraz z jego potencjalnością emocjonalno-wolicjonalną, interakcjonizmem wspólnotowym i rozumieniem rozwoju jako procesu dezintegracji pozytywnej daje człowiekowi szansę myśleć nie tylko o własnych korzyściach, ale także o dobru dla innych ludzi i braniu za nich odpowiedzialności, a nie tylko za siebie. Postawa uświadomiona empatią i akceptacją dobra wspólnego otwiera przestrzeń dla ekscytacji sprawami świata i dobra ludzkiego, w tym pokojem jako wartością uniwersalną.

HIGIENA PSYCHICZNA I PARADYGMAT DEZINTEGRACJI POZYTYWNEJ A ZDROWOTNA KONDYCJA CZŁOWIEKA

Higiena psychiczna jest nauką, sposobem interpretowania rzeczywistości egzystencjalnej jednostki oraz geografią działań indywidualistycznych pozwalających człowiekowi opanować chaos, rozbić i kryzys społeczny.

Mechaniczne i biologiczne podejście do problemów życia jednostki zostało na skutek higieny psychicznej zastąpione paradygmatem humanistycznym, duchowym, wymagającym od samej osoby czynnego działania na rzecz samego siebie i środowiska zewnętrznego w celu ograniczenia elementów kryzysogennych.

W celu wprowadzenia rozwiązań moderujących życie jednostki nade wszystko ruch higieny psychicznej uzmysłowił, że poprzez rozbudowywanie i przekształcanie samoświadomości, edukację i wychowanie osoba sama musi odkrywać własną istotę i esencję mechanizmów odpowiedzialnych za jakość życia człowieka.

Zachodzi zatem ciągła potrzeba nieustannego rozwoju i pragnienia ludzi do samopoznawania w wymiarze globalnym i strukturalnym swego bytu ontycznego przekładającego się na życie społeczne.

Higiena psychiczna, jako nauka, zmierza do wypracowania reguł wszechstronnego rozwoju jednostki jako indywidualności psychofizycznej i społecznej poprzez zdefiniowanie określonych dynamizmów świata wewnętrznego sprzyjających rozwojowi jednostki i zbiorowości globalnej. Postrzega ona konieczność przezwyciężenia przez osobę stanów negatywistycznych i traumatycznych, które winny uformować zasoby i potencjały człowieka w dymensje twórcze i dynamiczne odpowiedzialne za jego postawy moralne i kulturowe.

Myślenie przynależne dla ruchu społecznego higieny psychicznej nierozzerwalnie wiąże się z preferencją teorii dezintegracji pozytywnej prof. K. Dąbrowskiego w wyjaśnianiu i zdiagnozowaniu kondycji rozwojowej osoby i grupy społecznej (Dąbrowski, 1975, s. 12 i n.). W zgodzie z teorią dezintegracji pozytywnej nauka higieny psychicznej odślania zdolności jednostki do rozwoju psychicznego w kierunku osiągnięcia wyższych jego poziomów aż do wszechstronnego ideału personalistyczno-wspólnotowego.

Kluczem i instrumentem pozwalającym prześledzić przebieg procesów duchowo-psychicznych w stronę przełamywania nieprzystosowania osobowego i społecznego człowieka jest założenie o wielopłaszczyznowości i wielopoziomowości natury ludzkiej.

Pojęcie zdrowia psychicznego zawiera w sobie materię odnoszącą się do celu określanego mianem zdrowej psychicznie jednostki ze wskazaniem sposobów jej osiągnięcia oraz zadania, którym jest zdrowe psychicznie społec-

czeństwo. Jest to fundamentalne dobro osobiste, będące jednocześnie zasadniczym przymiotem pełnowartościowego habitusu obywatelskiego. Predyktorami, które decydują o uznaniu zdrowia psychicznego za centrowe dobro osobowe, są nade wszystko przyznanie mu rangi wartości dla ustawodawcy i społeczeństwa, objęcie ochroną normatywną, traktowanie jako atrybutu każdej osoby fizycznej o cechach nieodłączności i niezbywalności oraz poszanowanie obiektywne tej wartości niematerialnej i niezbędnej dla egzystencji ludzkiej (Dąbrowski, 1985a, s. 36).

Połączenie nauki zdrowia psychicznego z koncepcją teoriopoznawczą K. Dąbrowskiego dezintegracji pozytywnej zburzyło dotychczasową wiedzę na temat tegoż dobra osobowego dla życia i rozwoju człowieka. Odrzucony został pogląd, że zdrowie psychiczne jest brakiem zaburzeń psychicznych oraz stanem integracji struktur i funkcji psychicznych. Ponadto skrytykowano i wyeliminowano stanowisko doktryny, że zdrowie psychiczne to układ homeostazy, czyli równowagi wewnętrznych sił środowiska duchowo-emojonalnego, oraz zdolność do harmonijnego współżycia z otoczeniem zewnętrznym i do jego przekształcania. Zakreślony przez uczonego przedmiot poznania, przy uwzględnieniu metodologicznego klucza w postaci teorii dezintegracji pozytywnej, doprowadził do określenia, jako fałszywego i krzywdzącego, kolejnego poglądu, że zdrowie psychiczne to umiejętność kompetencyjna przystosowywania się człowieka do zmieniających się warunków życia oraz iż jest to pełny dobrostan fizyczny, umysłowy i społeczny, a nie tylko nieobecność choroby bądź kalectwa.

Definicja autorska K. Dąbrowskiego, zrywająca z jednostronną wiedzą mechaniczno-biologiczną na temat zdrowia psychicznego, preferuje głównie jej wymiar globalny, indywidualistyczny wraz ze składnikami kulturotwórczymi z jednej strony oraz z istotą ontyczną jednostki i ludzkości w ogóle z drugiej strony. Uwzględniając wszystkie składniki motywacji, celów, wartości, tendencji pozytywnych bądź tendencji negatywnych, w zależności od stopnia dynamiczności i wielowymiarowości, otrzymuje się zmienną i różną podstawę dla oceny podmiotu poznania.

Pozytywne ujęcie zdrowia psychicznego jest dynamicznym aktem odczytywania kondycji człowieka poprzez uchwycenie przejawów rozwojowych jednostki, które wymagają analizy sił psychicznych, systemu wartości, ide-

alów, zdolności twórczych, w odróżnieniu od symplistycznego stanowiska, które rozpatruje dynamizmy osobowe w ramach prostych potrzeb cyklu biologicznego i psychicznego pozwalających na zewnętrzne przystosowanie jednostki do życia. W ujęciu statycznym czynniki dynamizujące rozwój są kierowane w stronę normy, czyli uśrednionego stanu ilorazu inteligencji, postawy egocentrycznej, wartości samozachowawczych i konsumpcyjnych jednostki. Nie godząc się na taki obraz wyobrażeniowy zdrowia psychicznego, wybitny polski psycholog i psychiatra K. Dąbrowski wysuwając teorię dezintegracji pozytywnej, domagał się interpretowania, aby ten stan bytu, oprócz wartości przeciętnych, uwzględniał wartości wzorcowe (Dąbrowski, 1995, s. 165). Te ostatnie to: idee, dobro, piękno, sprawiedliwość, odwaga, empatia, mądrość, postawy alterocentryczne i wartości niematerialne poznawczo-społeczne. Wartości wzorcowe budują określony poziom wrażliwości zmysłowej i stan świadomości, od których zależy rozmiar, zakres i dynamika potencjałów rozwojowych, które same przez się predysponują osobę ku prospołecznej wizji świata oraz ciągłego zestawienia tego, co jest ze stanem powinnościowym, czyli jak powinno być.

Należna osobie struktura zdrowia psychicznego jest kształtowana oraz moderowana poprzez aktywność twórczą i kreatywną. Sama działalność naukowa, estetyczna, artystyczna jest cechą fundamentalną zdrowia psychicznego i manifestuje się poprzez zmysłowość, emocjonalność i uczuciowość jednostki. Za pośrednictwem prospołecznej motywacji odważnego i niepospolitego myślenia oraz pogłębionej wrażliwości, wszechstronnej percepcji i wyższej uczuciowości człowiek dochodzi do rozwoju nowych sił psychicznych dynamizujących jego rozwój. Tym samym może przeżywać momenty uniesienia duchowego w stosunku do samego siebie i do środowiska zewnętrznego poprzez ujawnienie się stanów samokrytycyzmu, zaniepokojenia i kwestionowania powszechnie akceptowanych poważnych zasad egzystencji.

W celu należytego kształtowania i pielęgnowania witalności zdrowia psychicznego należy dążyć do stawiania pogłębionych diagnoz indywidualnych i systemowych. Tylko na podstawie wieloczynnikowości i wielopoziomowości analitycznych antecedensów objawiających rodzaj zachowania człowieka bądź występowanie określonych modeli społecznych można próbować kon-

struować pogłębioną diagnozę psychospołeczną ukierunkowaną na określenie typu, rodzaju, gatunku i prognozy stanu zdrowia lub choroby. Właściwa ocena przedmiotu poznania może zostać ustalona po zweryfikowaniu symptomów w różnych okolicznościach czasowo-przestrzennych, które dałyby wiedzę obiektywną co do podświadomych struktur i dynamizmów psychicznych, często niezależnych od woli człowieka, a wpływających na jego jakość życia. Odczytywany obraz pełnowymiarowego odwzorowania cech i właściwości zakłócających przyjęty wzór przystosowania społecznego ma za zadanie odbudować i wykrystalizować potencjały psychiczne odpowiedzialne za rozwój oraz stwierdzić poziom i stopień regresji pozwalającej na bezkonfliktowe życie wewnętrzne jednostki w środowisku zewnętrznym (Dąbrowski, 1971, s. 87 i n.).

Zasadniczą dymensją definiującą zdrowie psychiczne jest zdolność i umiejętność pokonywania i neutralizowania uwarunkowań psychospołecznych przez osobę. Jednostka zawiera w sobie określone dynamizmy pozwalające na kształtowanie psychiki za pośrednictwem „czynnika trzeciego”, który ma bezpośredni wpływ na środowisko wewnętrzne i zewnętrzne człowieka, a są nimi: samoświadomość, samopotwierdzenie oraz samowychowanie. Przetwarzanie świata duchowego i psychicznego jednostki przy udziale tych predyktorów zmierza w stronę harmonizacji swojego typu podstawowego kondycji zdrowia psychicznego przy uzupełnianiu go cechami innych. Biologiczna cykliczność struktur wewnętrznych człowieka jest przełamywana i modyfikowana tą drogą, która zakłada przyjmowanie i adoptowanie nowej hierarchii wartości, norm wzorcowych i ideałów warunkujących dążenie osoby w stronę wzorca indywidualistycznego i supraindywidualistycznego.

Nowatorskie ujęcie zdrowia psychicznego przez K. Dąbrowskiego polega na tym, że jednostka posiada możliwości samodzielnego radzenia sobie ze swoim psychicznym środowiskiem wewnętrznym, z brakiem stałej sprawności psychicznej bądź stanami lękowo-depresyjnymi (Dąbrowski, 1996, s. 72 i n.). Tworzywem opanowania trudności egzystencjalnych ma być zdolność i kompetencyjność osoby do głębokiej introspekcji, samoanalizy własnych stanów emocjonalno-wolitywnych.

Przy wykorzystaniu autopsychoterapii osoba ukierunkowuje w sposób konstruktywny różne stany kryzysogenne na pozytywną motywację, my-

ślenie, percepcję, wrażliwość i uczuciowość w granicach swojego typu psychologicznego. Pozwala to na pozytywny rozwój indywidualności osobniczej oraz na kreowanie nowej rzeczywistości bytowej uwzględniającej rozumienie i odczuwanie przeżyć innych ludzi.

Istota teorii naukowej dezintegracji pozytywnej sprowadza się do rzeczy wielkich i bardzo wzniosłych w sensie poznawczym, ponieważ zaprzecza tradycyjnej metodologii interpretowania zjawisk, bytów oraz społecznej reakcji na nie.

Dezintegracja będąca przeciwieństwem integracji, a objawiająca się w środowisku zarówno wewnętrznym, jak i zewnętrznym człowieka sankcjonuje pozytywne stany nieprzystosowania, konfliktowości, alienacji społecznej i pobudliwości psychofizycznej, a nie – jak uznawano dotychczas – procesy negatywistyczno-destruktywne.

Rozumowanie oparte na konstruktywnym uwzględnianiu przeciwieństw i odmienności sprowadza się do wyzwania u człowieka dynamizmów kreuujących ideał własnego życia. I tak, w sytuacji gdy osoba manifestuje ostry stan frustracji i poczucia niższości wobec ludzi, dezintegracja pozytywna ma za cel wywołać zjawiska skrajnie odmienne, bazujące na dotychczasowej kondycji psychicznej, jako autofrustrację i poczucie niższości wobec samego siebie. Posługiwanie się tego rodzaju osobliwością rozumową pozwala w świecie natury zaprowadzić porządek naturalny będący owocem samowychowania i wyzwania swoistych i zindywidualizowanych działań i przeżyć sublimacyjnych. Poprzez facylitację stanów odmiennych od zastanych i występujących następuje ekspulsja zjawisk niepożądanych i negatywnych dla zdrowia człowieka i społeczeństwa (Dąbrowski, 1974, s. 112 i n.). Odchodzenie od podejścia mechanistyczno-biologicznego i odrzucenia działań normatywnych regenerujących stany konfliktogenne pozwala uruchomić, poprzez procesy dezintegracji pozytywnej, zachowania zdrowotne charakteru relewantnego, które odkrywane w strukturze świata wewnętrznego, w sposób naturalny mogą przybrać prospołeczny i satysfakcjonujący charakter osobowy.

Uwzględnienie paradygmatu dezintegracji pozytywnej, w ocenie funkcjonowania jednostki i otoczenia społecznego, pozwala zrozumieć, że w każdej jednostce i zbiorowości drzemią niezbędne potencjały rozwojowe pozwalające nieodwracalnie zamienić homogeniczność struktur wewnętrz-

nych i zewnętrznych w stan złożonej i dynamicznej nowej jakości komplementarnej bytu ontycznego.

Zgodnie z założeniami teorii dezintegracji pozytywnej wybitny polski uczony K. Dąbrowski wyszczególnił pięć klas poziomów rozwoju psychicznego oraz odpowiadające mu fazy. Poziom przekształceń osobowościowych jest właściwością świata indywidualistycznego osiąganą w sposób świadomy przy wykorzystaniu dynamizmów rozwojowych pozwalających przekroczyć jednostce cykle biologiczne oraz własny profil psychologiczny.

Wyodrębnia się następujące poziomy rozwoju psychicznego: integrację pierwotną, dezintegrację jednopoziomową, dezintegrację spontaniczną wielopoziomową, dezintegrację wielopoziomową usystematyzowaną oraz integrację psychiczną wtórną.

Natomiast fazy rozwoju jednostki dotyczą całokształtów biologicznych zmian somatycznych i psychologicznych ze względu na kategorię wieku jednostki. Są one prymitywnym wyrazem fizycznej wspólnoty ludzkiej i sprowadzają się do odnotowania ilościowej, a nie jakościowej esencji życia człowieka (Dąbrowski, 1984, s. 79 i n.).

Wgląd w samego siebie, pozwalający na indywidualny rozwój świata wewnętrznego oraz materialny wybór wariantu świata zewnętrznego, jest udziałem woli człowieka przekraczania poziomów rozwojowych jego faz, cykli biologicznych pozostających na obszarze decyzyjności i wyborów własnych. Sięganie przez jednostkę do tworzywa przekształceń i dezintegracji kreatywnej, przy udziale zindywidualizowanych dynamizmów, jest związane z faktami rozluźniania struktur psychicznych i wzmaganie się utajonych zachowań empatycznych i prospołecznych.

Pozostawanie osoby na poziomie integracji pierwotnej zaświadcza, że preferuje ona egzystencję biologiczno-popędową kosztem sfery uczuciowo-emocjonalnej. Tym samym stany przeżyć i wrażliwości osobowej są skoncentrowane na korzyściach własnych i osiągnięciu celów subiektywnych przy jednoczesnym odrzucaniu dobra wspólnego.

Bytowanie jednostki na poziomie drugim – dezintegracji jednopoziomowej – wiąże się z rozluźnieniem bądź rozbiciem sfery uczuciowo-emocjonalnej człowieka, wyzwalając dychotomiczny obraz poznawczy świata wewnętrznego i otoczenia społecznego. Jednostka obciążona negatywnymi nastrojami, niską

samooceną oraz sprawnością wyborów zmysłowych nie sięga na tym poziomie rozwoju psychologicznego po busolę wartości i zasad wyższych. Wychodzenie z gorsetu zmysłowości i nieopanowanie dynamizmu uczuć i emocji preferuje dominację intuicji, instynktu samozachowawczego i doświadczeń życiowych zróżnicowanych pod względem alternatywności wyborów własnych z przewagą sprawności i zaradności w kierunku indywidualnych korzyści.

Trzeci poziom rozwoju osoby w świetle teorii dezintegracji pozytywnej to impulsywna i niezorganizowana wielopoziomowa dezintegracja. Osobowość jednostki na tym etapie jest związana z przekraczaniem uwarunkowań psychofizycznych, częściową umiejętnością rozwiązywania sytuacji trudnych, sprawnością do pogłębionej analizy aktów wolitywnych i przyjmowania niezhierarchizowanego systemu wartości pozamaterialnych. Osoby dosięgające rozwoju dezintegracji wielopoziomowej charakteryzują się wzmożonymi stanami napięcia lękowego, obsesyjnością, depresyjnością i dużymi zmianami świadomościowymi. Tego rodzaju predyktory osobowościowe odznaczają się skłonnością do rozwoju psychicznego na wyższych poziomach rozumienia i wyjaśniania egzystencji jednostki i zjawisk społecznych. Czerpią swoją siłę i dynamizm moderujący wzrastanie strukturalne osoby w drodze zaprzeczania istniejącego stanu na rzecz alternatywnych sposobów rozwiązywania spraw indywidualnych i wspólnotowych.

Pozytywno-twórcze dynamizmy psychiczne ogarniające poziom dezintegracji wielopoziomowej niezorganizowanej to nade wszystko: krytyczne sądy wartościujące w stosunku do samego siebie, poczucie wstydu oraz winy, nieakceptowanie wyborów zmysłowych, nieprzystosowanie do otoczenia oraz zdolności twórcze.

Kolejny poziom rozwoju psychicznego osoby w świetle naukowej koncepcji dezintegracji pozytywnej to dezintegracja wielopoziomowa mocno i spójnie zespolona (Kobierzycki, 1987, s. 72 i n.). Struktura psychiczna odpowiadająca usystematyzowanej wielopoziomowej dezintegracji zaświadcza o dojrzałości psychicznej i całkowitym uniezależnieniu się od czynników fizykalno-zmysłowych i psychologicznych na rzecz dynamicznego wglądu, a nie oglądu swego środowiska wewnętrznego. Myślenie, percepcja i uczuciowość są podporządkowane wartościom wyższym, zaświadczając o wyborze zachowań i działań refleksyjnych o wysokim poziomie empatii, samoświadomości,

samowychowania i autopsychoterapii. Człowiek ogarniający przestrzeń dezintegracji zorganizowanej swoją egzystencją buduje nie na czynnikach biologicznych, ale predyktorach wyznaczających teleologię i eschatologię jego życia w społeczeństwie.

Maksymalistyczny poziom rozwoju, poprzez dezintegrację pozytywną struktur psychicznych, człowiek osiąga przy integracji wtórnej. Na tym etapie jednostka jest bytem organizującym swój ideał indywidualny i wspólnotowy, gdyż została wyposażona we wszechstronne zasoby i potencjały kreujące działania i zachowania celowościowe, odpowiedzialne i zmierzające do praktycznej realizacji idei i wartości niematerialnych. Osobowość człowieka na tym poziomie znamionuje stan ontyczny i charakteryzuje się w najwyższym stopniu autonomią, odpowiedzialnością, samoświadomością kreatywną, empatią, tolerancją i ukształtowaniem zainteresowań na rzecz dobra wspólnego (Szyszkowska, 2009, s. 7).

Naukowa myśl K. Dąbrowskiego – autora teorii dezintegracji pozytywnej – polega na przedstawieniu filozoficznej koncepcji człowieka żyjącego w konkretnych warunkach otoczenia zewnętrznego. Dogłębne, wszechstronne i wielopoziomowe podejście diagnostyczne dla określenia struktury świata duchowego i psychicznego jednostki pozwala wykreślić rzeczywisty stan jej rozwoju, a jednocześnie zdefiniować dynamizmy twórcze na każdym poziomie wzrastania osobowo-społecznego. Filozofia osoby to zatem twórczość ukazująca, jak zagospodarować świat przez człowieka dla jego dobra i dobra supraindywidualistycznego.

Podstawowym przesłaniem naukowej teorii zdrowia psychicznego K. Dąbrowskiego jest zaakceptowanie powszechnej edukacji społecznej pozwalającej samoistnie rozwijać świadomość w kierunku zabiegania o kondycję psychiczną jednostki i świata zewnętrznego w celu ukonstytuowania się zdrowego społeczeństwa i państwa.

Poprawny algorytm metodologiczny do metaanalizy zdrowia psychicznego jednostki oraz zbiorowości wymaga podejścia badawczego cechującego się dyferencjacją wiedzy i jej integralnością przedmiotu poznania. W celu stawiania poprawnych diagnoz należy uwzględniać wielostronność naukowych ocen pozwalających na wyodrębnienie szczególnego obszaru struktury psychicznej człowieka, na bazie którego jednostka będzie zmotywowana do

przełamywania psychologicznych ograniczeń w stronę własnego rozwoju. Interdyscyplinarna zmysłowość pomiaru zdrowia psychicznego winna służyć integralności wiedzy globalnie pomocnej do zapewnienia jednostce i grupie społecznej ideału rozwojowego (Mróz, 2008, s. 79 i n.).

W strategii pomocowej na rzecz dochodzenia do stanu sensytyzacji człowieka i zwartych zbiorowości oraz ukierunkowania na wartości wyższe pozwalające wyzwalać się z dotychczasowych cykli psychofizycznego rozwoju należy każdorazowo stosować metody: diagnozy przypadku, prognozy, terapii i katamnezy. Przy zbiorowym stosowaniu powyższych metod można uzyskać materiał analityczny, który eklektycznie definiuje typologię kondycji zdrowia psychicznego z uwzględnieniem aktualnego poziomu rozwojowego, ze wskazaniem konkretnych antecedensów osobowościowych i dynamizmów wspierających ich zmianę na wyższy poziom życia wewnętrznego. Użycie diagnostyki terapeutycznej jest działaniem wspomagającym osobę w celu zapewnienia jej zdolności do zaakceptowania swojego miejsca w społeczeństwie przy czynnym i odpowiedzialnym wykorzystaniu własnych potencjałów zdrowia psychicznego.

Istotnym wkładem w rozwój filozofii prawa jest teoria zdrowia psychicznego autorstwa prof. K. Dąbrowskiego, gdyż po raz pierwszy zwrócono w nauce uwagę na kategorię zdrowia psychicznego obywateli oraz jego wpływu na realizację wartości wyższych niematerialnych i zasad demokratycznych. Ukazanie w profilu wielowymiarowym i wielopoziomowym kondycji zindywidualizowanego środowiska psychofizycznego pozwala zrozumieć drogę dochodzenia do ideału osobowości podmiotowej i społecznej, a tym samym jest to weryfikacja filozofii człowieka mającej proste przełożenie na postrzeganą i odczuwaną filozofię państwa i prawa.

Zabiegając o zdrowie psychiczne człowieka poprzez modyfikacje terapeutyczne skierowane na uczuciowość i emocjonalność, jako wyższe stany rozwojowe jednostki, dąży się do otwierania szans i możliwości na kreatywne przewartościowanie w strukturach społecznej egzystencji osoby. Świadomość sięgania tym samym do świata idei, ażeby w archeologii i teleologii życia osoby móc praktycznie je zmaterializować, jednostka w sposób wolny i dobrowolny powinna uznać za swój sens egzystencjalny (Piechowski, 1985, s. 11 i n.).

FILOZOFIA OSOBY W ŚWIETLE TEORII DEZINTEGRACJI POZYTYWNEJ

Odejście od biologiczno-mechanistycznego podejścia do kategorii zdrowia psychicznego na rzecz bytu rozumianego jako dynamicznie zmieniająca się rzeczywistość, przy udziale predyktorów uczuciwo-emocjonalnych i aksjologicznych, pozwoliło osobie sformułować główny cel i sens życia. Jest nim ideał osobowościowy o charakterze indywidualistycznym, realizowany na poziomie integracji wtórnej, na którym rozwój intelektualny i uczuciowy domaga się życia moralnego dla jednostki. Dezintegracja pozytywna, jako instrument i metoda dochodzenia do ideału osobowościowego, wymusza także orientowanie się osoby w sprawach ogólnoludzkich, otoczenia zewnętrznego w następstwie zaakceptowanej hierarchii wartości wyższych.

Ażeby w sposób realny partycypować w afirmacji ideału społecznego, jednostka w pracy nad kondycją zdrowia psychicznego winna wypracować swój własny światopogląd uwzględniający sprawy aksjologiczne i teleologiczne. Zdrowie psychiczne „niejako obrazuje stan wyższej rzeczywistości i drogę do osiągnięcia tej struktury” (Dąbrowski, 1989b, s. 182). Wysiłek jednostki nad rozwojem osobowości w celu zwerbalizowania własnego światopoglądu ideologicznego K. Dąbrowski nazywa wielowymiarowym realizmem ewolucyjnym. Jest to stan dynamicznego rozwoju życia wewnętrznego jednostki z uwzględnieniem całokształtu przeżyć związanych z realizowanymi zasadami i praktykami egzystencjalnymi. Pozwala on wprowadzić ład i harmonię na poziomie życia psychicznego i społecznego, gdyż stanowi o wyznawanej i realizowanej na co dzień filozofii. Przebudowa, ewolucyjna zmiana i uzasadniona dezintegracja pionowa we własnym środowisku psychofizycznym jest możliwa za pośrednictwem tworzywa o implikacjach filozoficznych. Określenie światopoglądu w następstwie długotrwałej i wszechstronnej dezintegracji wielopoziomowej pozwala osobie usamodzielnić się i odczuwać hubrystyczność oraz koherencję, a tym samym przybrać w aktach woli kurs na tożsamość w stosunku do ideału osobowości indywidualnej.

Przekraczanie barier i granic w wielopoziomowej strukturze świata wewnętrznego jednostki z udziałem busoli światopoglądu osobistego sprawdza się do pozyskiwania przez osobę wiedzy i sprawności intelektualnych organizujących program wewnętrznego doskonalenia się.

Wybitny polski myśliciel K. Dąbrowski w teorii dezintegracji pozytywnej zawarł wiedzę, jak w procesie rozwojowym człowieka na gruncie zdrowia psychicznego osiągać „nową autentyczną rzeczywistość, nowe formy twórczego ukorzenia się ludzkiej esencji” (Dąbrowski, 1976, s. 142).

Wymiar właściwego i dojrzałego rozwoju osoby zaznacza się wówczas, gdy na poziomie dezintegracji wtórnej dochodzi do fuzji świadomego połączenia się dwóch dymensji tworzących ideał indywidualno-społeczny. Kanałizowanie sił psychicznych i duchowo-społecznych w jego stronę ma charakter nieodwracalny i przybiera postać regulatora stanów rozwojowych w celu samowychowania i samorealizacji.

Do tworzywa indywidualnego należy zaliczyć: zasoby i potencjały, wrażliwość emocjonalną, interakcjonizm oparty na przyjaźni i miłości oraz samoświadomość refleksyjną wymuszającą rozwój za pośrednictwem celów i sensu życia. Natomiast esencja wspólnotowa obejmuje relacyjność osoby ze środowiskiem zewnętrznym i artykułuje się: empatycznością, autentycznością działania, odpowiedzialnością oraz zachowaniami prospołecznymi. Te dwie dymensje struktury osobowościowej są powiązane ze sobą eklektycznie i gwarantują rozwój osoby poprzez ilościowe zmiany w sposobie myślenia i werbalizacji sensu życia (Tatała, 2002, s. 78 i n.).

Istotnym elementem wartościotwórczym w filozofii człowieka organizującego życie z udziałem procesów dezintegracji pozytywnej jest okoliczność ciągłego i permanentnego zabiegania, bez względu na trudności i zewnętrzne ograniczenia, o wypełnianie egzystencji treścią pozwalającą na uzasadnianie własnych doświadczeń duchowych. Poczucie bezpieczeństwa osobowe oraz odczuwanie autonomii własnego życia przejawia się bezgranicznie w sferze motywacji, myślenia, percepcji, wrażliwości oraz uczuć i emocji, które rządzą wyborem zachowań zgodnie z przyjętą niematerialną hierarchią wartości. Postępowanie w środowisku zewnętrznym sprowadza się do aktów wymiany, kooperacji, koordynacji oraz wzajemnej kataleksji i transcendencji, gdy jest świadomym, celowym oraz duchowym wyborem odzwierciedlającym poziom dezintegracji pozytywnej zdrowia psychicznego.

Socjalizacja osoby w środowisku zewnętrznym występuje, gdy jednostka angażuje się w sposób endymiczny do arkadii, przewartościowując zastane poziomy świata psychicznego do momentu wtórnej integracji. Proces rozwo-

ju na każdym poziomie typu psychologicznego jest szansą dochodzenia jednostki do realizacji wspomnianych ideałów indywidualno-wspólnotowych.

Cechą konstytutywną filozofii człowieka na podstawie teorii dezintegracji pozytywnej jest właściwość empirycznej transcendencji związanej z przekraczaniem ograniczeń i barier psychicznych w celu stopniowego zbliżania się do konkretnego wzorca rozwojowego. Z dymensją transcendencji wiąże się dodatkowa właściwość pozyskiwana przez osobę, a mianowicie przekraczanie biologicznego determinizmu oraz własnego typu psychologicznego. A zatem teoria dezintegracji pozytywnej projektuje model wielopłaszczyznowego i wielopoziomowego wzrastania jednostki z udziałem struktury osobowościowej, dynamizmów zmian na każdym poziomie typu psychologicznego, orientując się na ideał indywidualny i wspólnotowy. Horyzont zmian wyznaczony esencją tworzywa personalistycznego i supraindywidualistycznego z jednej strony angażuje wszystkie cele i funkcje życia człowieka, hierarchię wartości, emocje i uczucia, sferę popędów, intuicję, a nawet odczucia eschatologiczne, a z drugiej strony zabezpiecza codzienne życie jednostki z ich udziałem w wymiarze egzystencjalnym i teleologicznym. Działalność, sfera zachowawcza oraz świat doznań i przeżyć duchowych posiadają swój wewnętrzny drogowskaz pozwalający na odnajdywanie konkretnego miejsca przez jednostkę w społeczeństwie i jest nim idea dwóch esencji ontycznych – indywidualnej i społecznej (Grzywak-Kaczyńska, 1972, s. 112 i n.).

Zaprojektowany model zdrowia psychicznego zakłada występowanie po stronie każdej osoby możliwości rozwojowych poprzez wykorzystywanie i uruchamianie czynników negatywnych i pozytywnych w określonym typie psychologicznym w stronę „zdolności do głębszego rozumienia, przeżywania, odkrywania i tworzenia rzeczywistości na coraz wyższym poziomie. Aż do sprzężonego ideału indywidualnego i społecznego” (Dąbrowski, 1982, s. 55).

Uruchomienie procesów dezintegracji pozytywnej ma prowadzić osobę w inny wymiar doświadczeń egzystencjalnych, po to aby stawać się sobą i potwierdzać osobową wartość człowieka. Za pośrednictwem pogłębionych stanów samoświadomości, potwierdzania samego siebie w zachowaniach i postawach osoba wymaga zmian warunkujących rozwój moralny przy akceptowanej hierarchii wartości niematerialnych. Przestrzenią realną, w której jednostka kształtuje swoją osobowość, jest struktura psychiczna mająca po-

stać dwubiegunową. Na jednym biegunie skupiają się takie czynniki środowiska wewnętrznego, jak: egocentryzm, integracja, podporządkowanie intelektu i otoczenia zewnętrznego sferze popędowej, niewykształcone ambicje i marzenia, brak zdolności twórczych. Na przeciwstawnym biegunie plasują się zaś czynniki zgoła przeciwstawne w postaci: subtelności, wewnętrznego rozbitcia, depresyjności, silnej uczuciowości i emocjonalności oraz nadwrażliwości. Ten pierwszy biegun struktury psychicznej jest odpowiedzialny za występowanie psychopatii, zaś kompatybilny, jako biegun przeciwstawny, wyznacza zdrowie psychiczne jednostki w kategoriach nerwicowości. Pomiędzy tymi granicami jednostka samodzielnie dokonuje wolitywnych aktów wyboru, które pozwalają uruchomić dynamizmy rozwojowe potwierdzające słuszość egzystencji psychopatycznej bądź egzystencji nerwicogennej torującej drogę do procesów dezintegracyjnych i przechodzenia na coraz to wyższy poziom struktury świata wewnętrznego. Integracja pierwotna oraz dezintegracja jednopoziomowa to stany ontyczne pozwalające osobie odgrywać w życiu własnym rolę typowego psychopaty. Uplasowanie się rozwoju na tych dwóch poziomach nie pozwala jednostce zrewolucjonizować swojego środowiska wewnętrznego poprzez zmiany w obszarze refleksyjności, kwestionowania wartości rzeczywistych czy krytycyzmu obiektywnego. Zagospodarowanie przestrzeni wyznaczonej przez poziomy dezintegracji wielopoziomowej oraz integracji wtórnej czyni osobę zdolną do przekraczania ograniczeń egzystencjalnych, ciągłej przebudowy świata wartości i transcendencji stabilizującej życie indywidualne, które nabiera sensu, gdyż jednostka możliwie pełna pod względem zakresu, jak też poziomu najistotniejszych pozytywnych właściwości ludzkich jest najbardziej spoiста i zharmonizowana (Dąbrowski, 1986, s. 64).

Stosowanie się do reguł teorii dezintegracji pozytywnej pozwala każdej osobie osiągać zmiany w obrazie własnego życia poprzez świadomy wybór wyższego poziomu struktury psychicznej, która porządkuje sferę duchową i społeczną. Jest to model praktycznego dochodzenia jednostki do pułapu typu psychologicznego dymensji środowiska wewnętrznego pozwalającego na ugruntowanie bądź przewartościowanie pozytywne systemu normatywnego człowieka. Klamrą decydującą o stabilizacji rozwojowej jednostki na określonym poziomie zdrowia psychicznego jest stan świadomości wyznaczający wybór personalistycznego światopoglądu. Stwarza-

jąc program własnego rozwoju osobowego i supraindywidualistycznego, człowiek w aktach woli, rozumowego myślenia i intuicji potwierdza wybory określonych wartości niematerialnych i niepodlegających determinizmowi biologicznemu. Hierarchia wartości będąca drogowskazem dla archeologii życia człowieka jest jednocześnie tworzywem formowania się światopoglądu jednostki. Życie wewnętrzne człowieka jedynie na poziomie wielopoziomowej, usystematyzowanej i zorganizowanej dezintegracji zdrowia psychicznego pozwala na ukształtowanie stałego światopoglądu osoby, będącego strażnikiem zinternalizowanych wartości kształtujących normatywność zachowania człowieka.

Do momentu hierarchizacji ideałów i wartości, krystalizowania się zindywidualizowanego światopoglądu osoba pozostająca w wewnętrznym chaosie łatwo podlega procesom zewnętrznego sterowania i psychomanipulacji. Ideały będące wzorcami do formowania sensu życia człowieka za pośrednictwem afirmowania hierarchii wartości wyznaczają treść życia wspólnotowego. Zbiorowość społeczna będąca emanacją egzystencji osobowej jest prostym odtworzeniem świata wartości transpersonalistycznych tworzących typologię osobowościową zdrowia psychicznego, uwzględniającą esencję indywidualną i społeczną albo wybiórczo, albo wcale niematerializujących się.

Każdej formacji zdrowia psychicznego odpowiada określony ciąg zaakceptowanych wartości, które przybliżają człowieka ku ideałom pozwalającym praktycznie osiągać dla niego stan autonomii, wolności i podmiotowości, zaś dla grupy społecznej stan rozwoju w stronę prawa i państwa demokratycznego. Tylko jednostka o rozwiniętej osobowości emanującej usystematyzowanymi wartościami i celami ich osiągnięcia może „infekować pozytywnie” środowisko zewnętrzne i ludzi na całym świecie (Dąbrowski, 1982, s. 72; Szyszkowska, 2007, s. 13 i n.). Uniwersalistyczne założenia koncepcji naukowej zdrowia psychicznego K. Dąbrowskiego polegają na symbiozie dwóch ontycznych kategorii – poziomu dezintegracji psychicznej wyznaczonego ilością i jakością świata idei i wartości oraz wolności indywiduum rzeczywiście doświadczanej w środowisku wewnętrznym, która przekłada się na wymiar praw i swobód obywatelskich w systemach demokratycznych.

Filozofia człowieka w świetle teorii dojrzewania i ewolucji dezintegracyjnej zdrowia psychicznego stanowi punkt wyjścia do konstruowania odpowiedzial-

nych wyborów w zakresie miar wolności – prawa i modeli instytucjonalnych życia społecznego. Prawo określa bowiem istotę wolności, a nie jego treść, która jest całkowicie wypełniana odpowiedzialnością człowieka. Praktyczne urzeczywistnienie warstwy aksjologicznej w prawie pozytywnym jest świadectwem zdrowia psychicznego społeczeństwa, które z jednej strony wyznacza potrzebę ochrony określonych swobód i wolności obywatelskich, zaś z drugiej strony dopełnia konkretną i rzeczywistą treścią nakazowość i zakazowość atrybutywno-normatywną. Wyłącznie obywatele zdrowi psychicznie realizujący egzystencjalność na poziomie integracji wtórnej odczuwają stan potrzeb wewnętrznych odpowiadających ideałom i wartościom wyższym.

Prawo pozytywne samo w sobie nie zakłada porządku moralnego, gdyż żadna formuła kontroli zewnętrznej nie dysponuje edukacyjną wartością wyzwalającą autonomiczne potrzeby o charakterze powinnościowym. Jednostka dojrzała i w pełni odpowiedzialna za świadome akty wolitywne oparte na zaakceptowanej i utrwalonej hierarchii wartości, poprzez działalność w sferze transpersonalnej, kształtuje moralną treść prawa (Suchodolski, 1985, s. 64 i n.).

Kształtowanie podmiotowości jednostki będącej osobowością zabiegającą o ideał personalistyczny i społeczny w procesie twórczej dezintegracji pozytywnej i integracji wtórnej następuje w wyniku samouświadomienia, samowybrania, samopotwierdzenia i samowychowania się osoby względem antecedensów swojego świata psychicznego i duchowego. Poprzez bycie osobowością ukształtowaną i realizującą swój ideał, drogą rozumu teoretycznego i rozumu praktycznego człowiek dosięga celów i sensu życia. Te dymensje egzystencjalne sprowadzają jednostkę na poziom witalności teleologicznej i eschatologicznej, pozwalając zrozumieć potrzeby świata wewnętrznego. Wówczas jednostka przeżywa szczęście, będąc w pełni zdrowia, i tym samym wspólnotowość staje się zdrowa i także szczęśliwa.

ZDROWIE PSYCHICZNE CZŁOWIEKA WARUNKIEM URZECZYWISTNIENIA IDEAŁU POKOJU NA ŚWIECIE

Koncepcja naukowa dezintegracji pozytywnej pozwala osobie samej w sobie odnajdywać dymensje i właściwości odpowiedzialne za osiągnięcie wysokiego poziomu intelektualnego z jednoczesnym rozwojem empatyczności, tolerancji, prospołeczności związanym z ukształtowaniem niskiego proggu

wrażliwości, a zatem wysokiej dynamiki reaktywności emocjonalnej. Wgląd w samego siebie to szczególnie kompetencyjność i umiejętność wyzwalająca rozbudowywanie się sfery psychicznej, duchowej osoby z jednoczesnym ukonstytuowaniem się dynamizmu rozwojowego pozwalającego przenikać poziomy strukturalne środowiska wewnętrznego człowieka w celu wyzwolania uczestnictwa na rzecz innych ludzi.

Należy podkreślić wysoką wartość humanistycznej myśli przenikającej w teorii prof. K. Dąbrowskiego, która projektowała rozwój człowieka przy jego czynnym i dynamicznym uczestnictwie, zwłaszcza w poszerzaniu horyzontów rozumu teoretycznego drogą własnego doświadczenia oraz rozwiązywaniu na najwyższym poziomie uczuć i emocji (Dąbrowski, 1964, s. 97 i n.). Zabieganie jednostki w stronę ideałów i wartości, a także rozbudowywania ich hierarchii zakłada tym samym rozwój człowieka jako bytu zorganizowanego i celowościowego z wyraźnym dążeniem do opanowywania świata supraindywidualistycznego z tendencjami do ograniczania wszelkich negatywnych, destruktywnych i patologicznych przejawów życia. Teleologiczność założeń teorii dezintegracji pozytywnej osoby powoduje wykształcenie klimatu rozwojowego, w którym osobowość jednostki osiągnącej poziom wtórnej integracji zakłada świadomość zewnętrzną, ukierunkowując tym samym dążenia i pragnienia na dobro wspólne, także dla wszystkich osób będących przedstawicielami rodu ludzkiego.

Efekt finalny rozwoju człowieka, którym jest stan ustabilizowanej i zaakceptowanej hierarchii wartości, powoduje, że osoba posiada moralność rozumianą jako świadome wyznawanie i przeżywanie wzorców i przekonań, w tym poczucia odpowiedzialności, współczucia, introspekcji, uczuć estetycznych, prawdomówności, nieprzystosowania do niesprawiedliwości, krzywdy, kłamstwa oraz zachowań potępiających działania przeciwko życiu i zdrowiu. Osiąganie osobowości moralnej stanowi barierę uniemożliwiającą powrót do poprzednich poziomów rozwoju psychicznego i tym sposobem zapewnia człowiekowi kreatywność życia mierzonego świadomością egzystencji w pokoju na świecie.

Moralność osoby, jako aksjomat ideału osobowościowego, charakteryzuje się samoistną mocą sprawczą i ogromnymi możliwościami urabiania treści prawa, systemów instytucjonalnych czy wręcz wpływania na kształtowanie

się formacji ideologicznej władzy. Jednostka, która „pozytywnie infekuje” na innych, ze względu na wysoki poziom wrażliwości emocjonalnej i legitymizowania się na co dzień wyznawanymi wartościami niematerialnymi, staje się najlepszym recenzentem prawa, systemu sprawiedliwości społecznej i działań wspólnotowych i transracjonalnych na rzecz pokoju światowego. Siła moralnych postaw indywidualnych posiada niewątpliwy wpływ na treść prawa pozytywnego, ale należy zdecydowanie zaakceptować pierwotną naturę zdrowia psychicznego, która warunkuje wartościowanie powinności w prawie jako odpowiedź na artykułowanie w życiu osoby wartości wyższych, w tym wartości do życia w pokoju jako wyznacznika zdrowego społeczeństwa (Szyszkowska, 1979, s. 47 i n.).

Konstrukt osobowy najniższego poziomu zdrowia psychicznego odpowiada psychopatii odznaczającej się: brakiem wartości, podporządkowaniem inteligencji prymitywnym celom egzystencjalnym i atrofią sfery uczuć wyższych. Przeciwnością dla osobowości psychopatycznej jest wzorzec psychoneurwicy, który znamionuje się: wzmoczoną pobudliwością emocjonalną, wrażliwością, odwagą moralną i empatycznością graniczącą z zachowaniami altruistycznymi, bohaterowiczowskimi i heroizmem społecznym.

Teoria dezintegracji pozytywnej jednoznacznie dowodzi, że psychopaci posiadają przymioty osobowościowe, które bardziej ich predysponują do władztwa we wszystkich wymiarach panowania nad jednostką, wspólnotą i światem. Przeciętą lub wyższą inteligencją, brak ideałów i uporządkowanej hierarchii wartości, silna ambicjonalność, wpływ sugestywny, umiejętności przystosowawcze i konformizm społeczny pozwalają psychopatom narzucać wzorce i standardy kulturowe dla psychoneurwicy, w większości przedstawicieli społeczeństwa zorganizowanego.

Dominacja w grupie przenosi się na poziom nadpotrzeby silnie odczuwanej przez psychopatów, którzy w mechanizmach negatywnych dynamizmów wewnętrznych znajdują potwierdzenie do wykazywania przewagi opartej na silnych stanach popędowych i emocjonalnych. Siłą napędzającą ludzkość w stronę ideałów i porządkującą relacyjność interpersonalną w stronę partycypacji społecznej, zachowań prospołecznych, tolerancji i poprawnej komunikacji w sferze rozwiązywania sytuacji trudnych i problemowych są jednostki określane mianem psychoneurwicy. To oni dzięki zdeinte-

growanej osobowości w stronę ideału indywidualnego i społecznego mogą stać się strażnikami jakościowych zmian w prawie i w państwie, w sposób rzeczywisty potwierdzając słuszność demokratycznych form sprawowania wszelkiej władzy. Zgoda na rządy psychopatów preferujących nade wszystko zmysłowość, rozwój sfery popędowo-emocjonalnej i gloryfikujących hedonizm materialistyczny, zamiast wartości niematerialnych i absolutnych, jest aktem przyzwolenia na pozorowaną wspólnotowość żerującą na prawdach egoistycznych i mających wyłącznie wartości subiektywne, a nie afirmujące wartość osoby jako dobra najwyższego.

Rozwój przebiegający w endymiczny sposób, jako potwierdzanie własnych celów, myśli i odczuć, bez uwzględniania celów, myśli i odczuć innych ludzi, prostą drogą prowadzi do tyranii pod szyldem demokratycznych rządów sprawowanych przez psychopatów. W tej konwencji wspólnotowość znaczy całkowite uprzedmiotowienie jej uczestników, a dążenie do całkowitej reifikacji jest normą celowościową sprawowania wszelkiej władzy przez psychopatów.

A zatem w nawiązaniu do fundamentalnych założeń i prawd teorii zdrowia psychicznego K. Dąbrowskiego osoby będące dewiantami pozytywnymi, ze względu na nadwrażliwość, najgłębsze zrozumienie spraw innych ludzi i ich wzniosłą empatyczność i tolerancję, mogą hołdować normie i wartości, jaką jest pokój, gdyż stanowi ona o rzeczywistym biocentryzmie ich zainteresowań. Internalizacyjne wybory zachowań psychonerwicowców, będące ich właściwością osobniczą, „pozwalają im na głębokie, pełne uczucia, rozważne opanowanie wielopłaszczyznowej i wielopoziomowej rzeczywistości. To im pozwala w sposób mądry i przewidujący kierować pracą społeczną” (Dąbrowski, 1991, s. 72).

Uwzględnienie w diagnozowaniu zjawisk społeczno-politycznych teorii dezintegracji pozytywnej pozwala identyfikować na poziomie obiektywnej skali rozwoju zdrowia psychicznego jednostek i grup, kto powinien sprawować władzę w imię dobra indywidualnego, supraindywidualnego i transracjonalnego. Tego rodzaju obserwacja badawcza wsparta naukową metodologią może ochraniać wspólnoty przed rządami psychopatów przejawiających wyraźne symptomy deficytu intelektualnego i uczuciowego. Domeną zdrowego społeczeństwa są rządy władzy politycznej i prawa będące wyrazem akcep-

towania ideału personalistycznego i grupowego w odpowiedzi na praktyczne doświadczanie wartości pozamaterialnych, w tym uniwersalnego ideału, jakim jest pokój dla całego świata. Wyznaczanie ludzkich zachowań i prawo do rozkazywania, jako działalność atrybutywno-normatywna, staje się udziałem – w myśl teorii zdrowia psychicznego K. Dąbrowskiego – jednostek osiągających wzorzec osobowości moralnej, ze szczególnym uwrażliwieniem na szczęście i pomyślność wszystkich osób tworzących globalną społeczność.

Filozofia osoby i wspólnoty wyłożona w naukowej koncepcji dezintegracji pozytywnej pokazuje pozytywny rozwój od egzystencji do esencji transpersonalistycznej. Osoba w wymiarze biologicznym, opanowana przez zmysłowość i stany popędliwości emocjonalnej, poprzez odrzucenie myślenia schematycznego, mitycznego, magicznego i egzystencjalnego, może podążać przez kryzysy wewnętrzne, stany lękowo-depresyjne do afirmowania czynnych postaw o celach twórczych, zdolnych do obiektywnego oceniania rzeczywistości. Jest to kierunek pionowy wzrastania zdrowotnego, który pozwala osobie odrzucić postawy bierne, konsumpcyjne, egoistyczne na rzecz postaw prospołecznych o cechach wyraźnego altruizmu wspólnotowego. Busola kształtowania się osobowości indywiduum także jako bytu uznającego w wymiarach aksjologicznych dobro wspólne to ciąg zdarzeń rozwojowych zmierzających do pozytywnej synergii światopoglądu jednostki z praktycznymi doświadczeniami potwierdzającymi wspólnie przejętą i rozbudowaną hierarchię wartości.

Wymiaru ideału osobowościowego w życiu człowieka należy poszukiwać wówczas, gdy jest on nie tylko propagatorem określonych wartości wyższych, ale na co dzień doświadczają ich w wyborach wolitywnych, dokumentując poziom zdrowia psychicznego i stan odczuwalnych wartości dobra, prawdy i piękna.

Jednostka twórcza to osoba, która uświadamia sobie potrzebę czynnego rozwoju z udziałem zdrowia psychicznego, treść procesu dezintegracji zdrowia jako ciągu zdarzeń zakładających osiągnięcie ideałów oraz niezbędność usamodzielnienia się w życiu społecznym poprzez samowychowanie, a także samodoskonalenie się w stronę autonomii własnego wyboru.

Ażeby „pozytywnie infekować”, osoba w życiu codziennym powinna dokumentować, że jest nadwrażliwa w stosunku do siebie i otoczenia, a wszelkie bodźce ze świata zewnętrznego stanowią inspirację do doskonalenia się, a nie

przejmowania zamkniętej postawy konformistycznej. Ponadto dymensje personalistyczne stanowią wartość dodatnią w relacyjności interpersonalnej i pozwalają na wytworzenie harmonii pomiędzy ideałem osobowości i realizmem życia, dla której niezbędne są takie antecedensy, jak: odwaga, optymizm, miłość, współczucie, spontaniczność, osobowość i wiara.

Realizacja osobowości, jako wzorca z esencją indywidualną i społeczną, to nade wszystko afirmacja hierarchii wartości wyższych niematerialnych, pozwalających na wykształcenie zachowań tolerancyjnych, empatycznych, prospołecznych i o wysokiej wrażliwości emocjonalnej. Kolejnymi elementami pozwalającymi zachować jedność w różnorodności oraz różnorodność w jedności, tak aby człowiek w pełni był istotą autonomiczną i wolną, są: skupianie uwagi i rozumu na aktach medytacji, koncentracji i ekspresji twórczej w celu zapewnienia w życiu wewnętrznym i środowisku zewnętrznym realizacji działań wynikających z własnych przekonań i przyjętego światopoglądu. Tego rodzaju indywidualizacja i uspołecznienie, realizowane w powyższej formie i na każdym poziomie, „a przede wszystkim w instytucjach wychowawczych i społecznych, także powinny cechować prawodawstwo i różne stosunki administracyjne” (Dąbrowski, 1979, s. 104 i n.). Są również realną rzeczywistością zapewniającą zdrowie obywateli i państwa, a tym samym świadome życie w pokoju.

Człowiek w świetle teorii dezintegracji pozytywnej osiągający poziom wtórnej integracji odznacza się zdolnościami do trwałego przeżywania wielkich i niepowtarzalnych uczuć oraz kreowania ideału społecznego uwzględniającego wysiłki na rzecz pokoju w świecie.

PODSUMOWANIE

Stan natury egzystencji zmysłowo-popędowej człowieka podlega zmianie w procesie socjalizacji w stronę osobowości moralnej za wyłącznym pośrednictwem zdrowia psychicznego. Zdrowie psychiczne posiada postać wielopoziomowego ustrukturalizowania od integracji pierwotnej poprzez dezintegrację jednopoziomową i wielopoziomową odmiany spontanicznej i usystematyzowanej do psychicznej integracji wtórnej. Na poszczególnych piętrach drabiny zdrowia psychicznego lokują się dynamizmy wewnętrzne zapewniające o zachowaniach eksternalizacyjnych bądź internalizacyjnych.

Z pozycji własnego wyboru i potrzeby wglądu w samego siebie osoba podejmuje wysiłki rozwojowe na rzecz swojego środowiska wewnętrznego oraz zewnętrznego. Osiąganie stanu szczytowego wiąże się w procesie rozwojowym z rozbudowaniem świata intelektualnego oraz uczuciowego zorientowanego na wartości wyższe, uniwersalne i absolutne charakteru niematerialnego służące dobru indywidualnemu oraz supraindywidualnemu. Artykułowanie na co dzień działań opartych na przyjętym światopoglądzie, zaadoptowanej na trwale hierarchii idei i ideałów pozwala człowiekowi przekraczać granice archeologii egzystencjalnej na rzecz tolerancji i eschatologii życia. Grupą kategoriałną, która raportuje wyżej wskazane elementy protekcyjnego bytowania, są psychonerwicowcy, zaś przeciwstawną zbiorowość stanowią psychopaci wskazujący niedojrzały rozwój psychiczny, duchowy i społeczny. Filozofia człowieka zarysowana głęboko w teorii dezintegracji pozytywnej K. Dąbrowskiego pozwala na podstawie naukowej metodologii zdiagnozować dobrostan indywidualistyczny, który sprzyja rozwojowi człowieka, wspólnoty i globalnych zbiorowości w stronę esencji wartości dobra jednostki i wartości dobra wspólnego jak najwyższych interferujących ideałów (Dąbrowski, 1989a, s. 107 i n.).

Aksjologiczna treść teorii wybitnego uczonego – K. Dąbrowskiego pozwala poprzez wskazanie wielostronnego kryterium rozwojowego zdrowia psychicznego na formułowanie podstawowych reguł dla porządku normatywnego i ustrojowego w celu jego urzeczywistnienia. Tymi zasadami warunkującymi pozytywną wymianę pomiędzy osobą a wspólnotą są: przyjęcie hierarchii wartości, przejawianie wrażliwości obywatelskiej, stworzenie harmonii pomiędzy rozwojem intelektu, uczuć i popędów oraz preferowanie podejścia relatywistycznego i tolerancji dla różnych myśli i przekonań.

Tylko społeczność psychonerwicowców, a nie psychopatów może w działaniach codziennych dokumentować podmiotowość życia człowieka, jego autonomię i wolność jako konstruktów egzystencjalnych mogących się rozwijać w zdrowym społeczeństwie, czyli we wspólnocie w warunkach pokoju.

Paradygmat pokoju realizowany w warunkach rzeczywistości transkulturowej potwierdza zdrowie psychiczne człowieka i czyni społeczeństwo podatne w pełni na demokratyczne wybory sprawowania władzy publicznej. Potwierdzeniem tej tezy niech będzie treść odezwy do psychoneurotyków

K. Dąbrowskiego: „[...] Bądźcie pozdrowieni Psychoneurotycy! za to, że macie czułość w nieczułości świata, niepewność w pewności. Za to, że tak często odczuwacie innych jak siebie samych. Za to, że czujecie niepokój świata, jego bezdenną ograniczoność i pewność siebie. Za wasze fobie mycia rąk z nieczystości świata. Za wasze lęki przed zamknięciem w ograniczoności świata. Za wasz lęk przed bezsenssem istnienia. Za delikatność niemówienia innym tego, co w nich widzicie. Za waszą niezaradność praktyczną i praktyczność w nieznanym. Za wasz realizm transcendentalny i brak realizmu życiowego. Za waszą wyłączość i trwogę przed utratą bliskich. Za waszą twórczość i ekstazę. Za wasze nieprzystosowanie do tego, co jest, a przystosowanie do tego, co być powinno” (Dąbrowski, 1985b, s. 7).

Literatura

Beers, G.W. (1948). *Umysł, który sam siebie odnalazł*, Warszawa: Polskie Towarzystwo Higieny Psychiczej.

Dąbrowski, K. (1985a). *Co to jest zdrowie psychiczne?*, [w:] K. Dąbrowski (red.), *Zdrowie psychiczne*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.

Dąbrowski, K. (1974). *Dwie diagnozy*, Warszawa: Polskie Towarzystwo Higieny Psychiczej.

Dąbrowski, K. (1989a). *Elementy filozofii rozwoju*, Warszawa: Polskie Towarzystwo Higieny Psychiczej.

Dąbrowski, K. (1984). *Funkcje i struktura emocjonalna osobowości*, Lublin: Polskie Towarzystwo Higieny Psychiczej.

Dąbrowski, K. (1964). *Higiena psychiczna w życiu codziennym*, Warszawa: Państwowy Zakład Wydawnictw Lekarskich.

Dąbrowski, K. (1991). *Moralność w polityce. Wielopoziomowość funkcji uczuciowych i popędowych w życiu społecznym oraz instytucjach*, Warszawa: Wydawnictwo „Bis”. ISBN 8385144064.

Dąbrowski, K. (1985b). *Odezwa do Psychoneurotyków*, „Pismo Literackie Student” 1975, nr 3, s. 7.

Dąbrowski, K. (1976). *On the philosophy of development through positive disintegration and secondary integration*, „Dialectics and Humanism”, nr 3–4, s. 142. ISSN 0867-504X.

Dąbrowski, K. (1982). *Pasja rozwoju*, Warszawa: Polskie Towarzystwo Higieny Psychiczej.

- Dąbrowski, K. (1971). *Pojęcia żyją i rozwijają się*, Londyn: Gryf.
- Dąbrowski, K. (1996). *Rozwój w kontekście teorii dezintegracji pozytywnej*, „Zeszyty Naukowe”, nr 1, s. 72 i n.
- Dąbrowski, K. (1986). *Trud istnienia*, Warszawa: Wiedza Powszechna. ISBN 832140491X.
- Dąbrowski, K. (1975). *W poszukiwaniu zdrowia psychicznego*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN. ISBN 830112105X.
- Dąbrowski, K. (1989b). *W poszukiwaniu zdrowia psychicznego*, Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe. ISBN 8301087374.
- Dąbrowski, K. (1979). *Wprowadzenie do higieny psychicznej*, Warszawa: Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne. ISBN 8302000574.
- Dąbrowski, K. (1995). *Zdrowie psychiczne ludzi przeciętnych, wybitnych o ukształtowanej osobowości oraz problem psychopatii*, [w:] K. Dąbrowski (red.), *Zdrowie psychiczne*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, s. 165–177.
- Grzywak-Kaczyńska, A. (1972). *Teoria dezintegracji pozytywnej Kazimierza Dąbrowskiego*, „Zdrowie Psychiczne”, nr 6, s. 112 i n. ISSN 044-2003.
- Kaufman, A., (1987). *Gustav Radbruch: Rechtsdenker, philosoph, sozialdemokrat*, München; Zurych: Piper, s. 19 i n. ISBN 978349215247.
- Kobierzycki, T. (1989). *Osoba – dylematy rozwoju*, Bydgoszcz: „Pomorze”. ISBN 8370034098.
- Mróz, A. (2008). *Rozwój osobowy człowieka – badania w kontekście teorii dezintegracji pozytywnej Kazimierza Dąbrowskiego*, Lublin: Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego im. Jana Pawła II. ISBN 9788373064232.
- Piechowski, M. (1985). *Zdrowie psychiczne jako funkcja rozwoju psychicznego*, [w:] K. Dąbrowski (red.), *Zdrowie psychiczne*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, s. 11 i n.
- Suchodolski, B. (1985). *Osobowość i alternatywy cywilizacji współczesnej*, [w:] K. Dąbrowski (red.), *Zdrowie psychiczne*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, s. 64 i n.
- Szyszkowska, M. (1989). *Filozofia prawa i filozofia człowieka*, Warszawa: „PAX”. ISBN 8321109934.
- Szyszkowska, M. (1979). *Interdyscyplinarność higieny psychicznej*, „Zdrowie Psychiczne”, nr 3–4, s. 47 i n. ISSN 044-2003.

Szyszkowska, M. (2007). *Niezbędność ideałów w polityce*, [w:] M. Szyszkowska (red.), *Ideowość w polityce*, Warszawa: Tchu Dom Wydawniczy. ISBN 9788389782397.

Szyszkowska, M. (2009). *Znaczenie teorii dezintegracji pozytywnej dla nowych ideałów w procesach edukacyjnych*, [w:] H. Gajdamowicz (red.), *Nauczyciel wobec szans i zagrożeń edukacyjnych w XXI wieku*, Kraków: Uniwersytet Łódzki, s. 7. ISBN 9788375254938.

Tatała, M. (2002). *Problematyka rozwoju w teorii dezintegracji pozytywnej Kazimierza Dąbrowskiego*, „Paedagogia Christiana”, t. I, s. 78 i n. ISSN 2451-1951.

Urbankowski, B. (1985). *Człowiek, który rozumiał pacjentów (w piątą rocznicę śmierci profesora Kazimierza Dąbrowskiego)*, „Poezja”, nr 11, s. 55–56.